

WELKOM
op de platformbijeenkomst

Renovatie van het RAW-bestek sportvelden

2 juni 2009

Welkomstwoord

Mark Timmerman

Voorzitter

Uw dagvoorzitter

Seth van der Wielen

Programma

- 16.00 uur **Welkomstwoord**
Mark Timmerman, voorzitter BSenC
- 16.10 uur **Kennisquiz**
- 16.20 uur **Kennismaking met CROW**
Peter van Welsem, CROW
- 16.35 uur **Hoe ziet de gerenoveerde RAW er uit?**
Liset van Pinxteren, Bosbouw en Cultuurtechniek De Meent
- 17.05 uur **Groepsdiscussie**
- Maaien
  - Onderhoud natuurgras
  - Aanleg kunstgras
  - Onderhoud kunstgras
- 18.00 uur **Terugkoppeling**
- 18.30 uur **Afsluiting en borrel**
- 19.00 uur **Dinerbuffet**
-

KENNISQUIZ

Wat weet u van de RAW?

(juiste antwoord is in GROEN aangegeven,
rood is fout)

Vraag 1

Waar staat de afkorting RAW voor?

- a) Rationalisering Automatisering Water en wegebouw
- b) Rationalisering Autowegen en Waterwegen

Vraag 2

Wat is de rechtsvorm van CROW?

- a) Stichting
- b) **BV**

Vraag 3

Hoeveel soorten grasvelden worden er in de RAW-systematiek onderscheiden?

- a) **6**
- b) 11

Vraag 4

Maakt de RAW systematiek een onderscheid tussen verschralen en drossen?

a) Ja

b) Nee

Vraag 5

Maakt de RAW systematiek een onderscheid tussen drossen en bezanden?

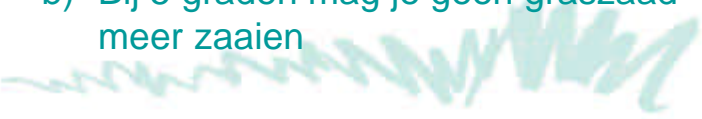
a) Nee

b) Ja

Vraag 6

Wat is juist volgens de RAW systematiek?

- a) Je mag pas graszaad zaaien vanaf 10 graden
  - b) Bij 5 graden mag je geen graszaad meer zaaien
-

Vraag 7

Mag na het maaien maaisel op de verharding blijven liggen?

- a) Ja, anders moet daar een extra bestekspost voor worden gemaakt
  - b) Nee, het moet worden opgeruimd
-

Vraag 8

Krijgt de aannemer extra betaald voor het opruimen van gras op verhardingen?

- a) Nee, zit bij de eenheidsprijs in
- b) Ja, dit is meer werk

Vraag 9

Zijn de normen van NOC*NSF altijd van toepassing in een RAW bestek?

- a) Ja
- b) Nee

Vraag 10

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Zijn de normen van NEN altijd van toepassing in een RAW bestek?

a. Ja

b. Nee

Kennispлатформ voor infrastructuur, vervoer, versnel en openbare ruimte

Kennismaking met CROW

Organisatie, werkwijze en producten

Peter van Welsem

Wat is CROW?

- CROW is het nationale kennisplatform voor infrastructuur, verkeer, vervoer en openbare ruimte voor alle fasen in het bouwproces
- CROW is een stichting met een Raad van Toezicht bestaande uit vertegenwoordigers van overheid, bedrijfsleven, advieswereld en vervoerorganisaties.

Raad van Toezicht

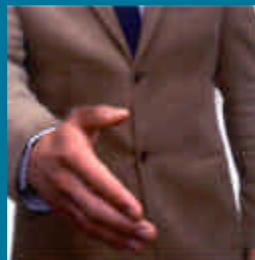
- **dr. ir. C. Volp**
(voorzitter) Managementberaad Infra uit de Kring van provinciale directeuren
- **ing. C. de Groot**
(penningmeester) Bouwend Nederland
- **drs. G.J.A. Al** Rijkswaterstaat
- **ir. F.A. Verhoeven** Vereniging van waterbouwers, Bagger-, Kust-, en Oeverwerken (VBKO)
- **H.A.A. Habib MSc ENPC-Paris** Organisatie van advies en ingenieursbureaus (ONRI)
- **ir. R. Meijer** Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)
- **A.C.A. Steurink** Samenwerkende Kaderwetgebieden Verkeer en Vervoer (SKVV)

Profiel

- Nationaal
- Stichting
- Onafhankelijk
- Not for profit
- Collectief belang van publieke en private sector

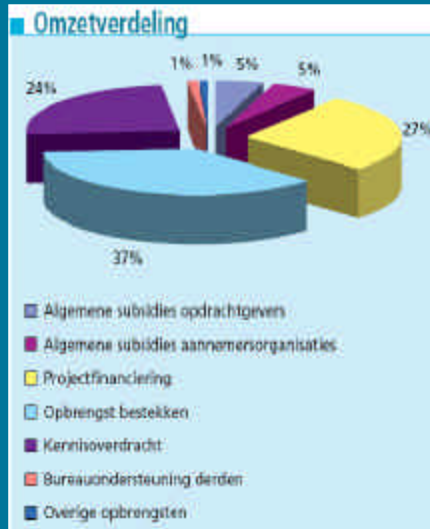
CROW Partners

- Nationale overheid
- Provincies
- Locale overheden (gemeenten, waterschappen)
- Aannemers
- Industrie
- Ingenieurs- en adviesbureau's
- Transportondernemingen
- Openbaar Vervoerbedrijven
- Onderzoeksinstituten
- Onderwijsinstituten
- Belangenorganisaties

Enkele kengetallen

- Ruim 90 medewerkers
- Ca. 100 werkgroepen met ca. 1200 deskundigen
- Omzet ca. € 13 miljoen per jaar
- Baten m.n. uit:
  - Bestekafdracht
  - Projecten
  - Kennisoverdracht
  - FCO, O&O, PSI Bouw

Hoe is CROW ontstaan?

- in 1987 opgericht
- fusie van 3 bestaande partijen
  - RAW
  - SCW
  - SVT
- alle activiteiten rond infrastructuur, verkeer en vervoer en openbare ruimte samengebracht in één organisatie

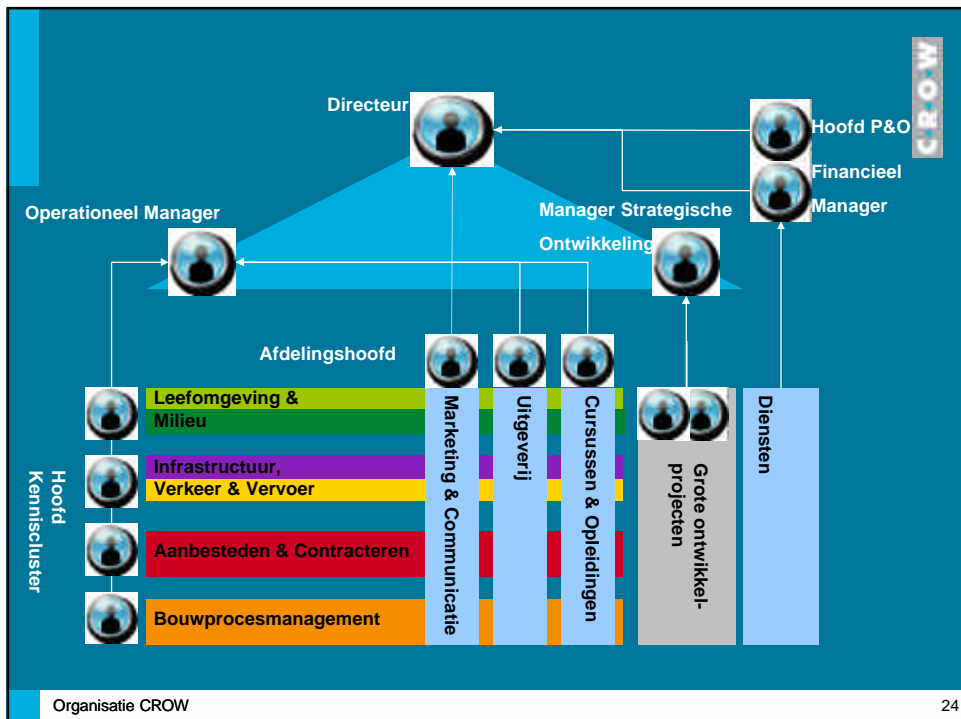
Kennisclusters en Domeinen

Oude organisatie:

- 7 thema's
- 2 afdelingen

Nieuwe organisatie
(vanaf 1-1-2009):

- 6 domeinen
- 4 kennisclusters

CROW-producten

- zijn ontwikkeld in werkgroepen
- zijn onafhankelijk en dienen collectief belang
- vertegenwoordigen de kennis en ervaring beschikbaar in (en soms buiten) Nederland
- worden soms bij rechtzaken gebruikt (laatste stand der techniek)

Wergroepleden

- Gemeenten
- Provincies
- Wegbeheerders
- Onderzoeksinstituten
- Weggebruikersorganisaties
- Politie en andere hulpdiensten
- Adviesbureau's
- Aannemerij
- Vakbonden
- ...

Kernactiviteiten

- Kennisontwikkeling
  - opvullen gaten in kennis, systemen en instrumenten
- Kennisbeheer
  - continuering en borging: producten betrouwbaar en up-to-date houden, zorgen voor samenhang en compleetheid
- Toepassingsbevordering
  - bereikbaarheid van kennis: kennis in juiste vorm daar brengen waar het nodig is

Gereedschapskist

- Systematieken (RAW)
- publicaties (papier / cdrom)
- (schriftelijke) cursussen en trainingen
- congressen en conferenties
- workshops en meetings
- “best practices” / communities of practice
- websites / kennisportalen
- helpdesk
- emailservice / tijdschrift
- voorlichting

Renovatie van het RAW bestek

CROW

Initiatief vanuit de
Branchevereniging

Begonnen met onderzoek naar
behoeften

Werkgroep sportvelden

CROW

Albert Agterberg, Agterberg BV
Ernst Bos, IPC Groene ruimte (vz)
Herman Durenkamp, Grontmij
John van Gennep, J&E sports bv
Wouter Groenendijk, Gem Den Haag
Jacques van Middelkoop, Gem Utrecht
Liset van Pinxteren, De Meent
Erik van Swinderen ISA Sport
Peter van Welsem, CROW

Werkwijze

- Opstellen Resultaatsbeschrijvingen
- Opstellen Technische bepalingen

Werkwijze

Resultaatsbeschrijvingen

HOOFDCODE	DEFTCODE						TEKSTEN	EENHEID
	1	2	3	4	5	6		
70.50.27							<p>MEUBILAIR-AFVALBAK-SCHEEPSTAND.</p> <p>#(9) Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.) vermelden. Gegevens vermelden die een indicatie geven van de te verrichten werkzaamheden. Deze gegevens zijn bijvoorbeeld stedelijkheidsklasse en ervaringscijfers.</p> <p>Te onderhouden aantal: *****</p> <p>Kwaliteitsniveau A+</p> <p>Kwaliteitsniveau A</p> <p>Kwaliteitsniveau B</p> <p>Kwaliteitsniveau C</p> <p>Kwaliteitsniveau D</p> <p>Reactietijd na besteksmelding: 3 werkdagen</p> <p>Reactietijd na besteksmelding: 5 werkdagen</p> <p>Reactietijd na besteksmelding: 10 werkdagen</p> <p>Reactietijd na besteksmelding: ** werkdagen</p> <p>Vrijgekomen materialen #(9) Bestemming vrijgekomen materialen vermelden.</p>	week
	1							
		1						
		2						
		3						
		4						
		5						
			1					

Werkwijze

Technische bepalingen

- 51.02.07 *Zaaien en bezoden, algemeen*
- 01 Niet zaaien of bezoden bij een buitentemperatuur van .. °C of lager. Het zaaien of bezoden mag bovendien alleen worden uitgevoerd indien redelijkerwijs verwacht wordt dat de temperatuur in de daaropvolgende periode van twee weken boven de ..°C zal blijven.

Werkwijze

- Opstellen Resultaatsbeschrijvingen
- Opstellen Technische bepalingen
- Goedkeuring Juridische Commissie
- Ter visie legging
- Behandeling commentaren
- Goedkeuring Juridische Commissie
- en Raad voor het Infrabouwproces
- Standaard 2010

Praktische kennis

CROW

**Direct
toepasbaar**

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Hoe ziet de gerenoveerde RAW er uit?

Liset van Pinxteren

Bosbouw en Cultuurtechniek De Meent

Renovatie RAW bestek

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

- Renovatie en onderhoud grasvelden in deel 2.2, resultaatsbeschrijvingen
- Renovatie en onderhoud grasvelden in de algemene bepalingen (deel 3 en de Standaard)
- Renovatie en onderhoud grasvelden in de handleiding/ CROW publicatie(?)
- Kunstgras

Werkwijze

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

De reeds bestaande besteksposten die momenteel worden gebruikt voor het maken van het bestek zijn vergeleken met de praktijk

Resultaatsbeschrijvingen

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Bezanden

- Bezanden (renovatie)
- Dressen/verschralen (onderhoud)
- Beide posten met eenheid are en m3
- Zandsoorten volgens normen NOC*NSF

Resultaatsbeschrijvingen

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Kunstmest

- Eenheid are en kg
- In post toegevoegd
  - Aardachtige meststof
  - Vloeibare meststof

Resultaatsbeschrijvingen

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Zaaien

- Pleksgewijs herstel van de grasmat toegevoegd
- Doorzaaien
  - In de post het aantal gangen opgenomen
  - Keuze in diepte van inwerken
  - Zaaiafstand aangepast aan huidige technieken

Resultaatsbeschrijvingen

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Beregenen

- Soort posten
  - Keer
  - Euro (bepaalde tijdsduur)
  - Bediening installatie
- Onderhoud beregening niet opgenomen, te specialistisch

Resultaatsbeschrijvingen

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Maaien

- Geen wijzigingen in de besteksposten

Resultaatsbeschrijvingen

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Slepen

- Gebruik verschillende soorten machines toegevoegd

Resultaatsbeschrijvingen

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Egaliseren

- Verwezen naar de normen van de sportvloerenlijst voor de specifieke sporten

Resultaatsbeschrijvingen

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Beluchten

- Topbeluchten aangepast op huidige technieken
- Diepverluchten (vertidraineren)
  - Inclusief toepassen holle pennen
  - Dieptes aangepast aan huidige technieken

Resultaatsbeschrijvingen

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Toegevoegde besteksposten

- Affrezen toplaag (fieldtopmaker)
- Wiedeggen
- Verticale drainage
  - Zandsleuven
  - Zandpalen

Resultaatsbeschrijvingen

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Toegevoegde besteksposten

- Recyclingdressen
- Herstellen speelschade
- Plaatselijk herstel grasmatt

Deel 3

Definities

- Bezanden/ verschralen/dressen
- Diepverluchten
- Afsteken van graskanten

Deel 3

Eisen aan de uitvoering

- Maaien, in tabel maximaal acceptabele schade opgenomen

Handleiding

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

- Moet nog worden besproken. Dit is de leidraad voor bestekschrijver.

Kunstgras

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Aanleg

- Onderscheid gemaakt tussen opbouw ter keuze aannemer en opbouw ter keuze opdrachtgever
- Posten zo algemeen mogelijk vanwege de vele en snelle ontwikkelingen.
- Veel onderdelen van aanleg kunstgras worden ook al elders in de systematiek ondervangen

Kunstgras

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Onderhoud

- Normaal onderhoud (frequent)
- Specialistisch onderhoud (1x per jaar)

Terugkoppeling

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

Kennisquiz en de WINNAAR is...

Afsluiting

- Presentaties op website
- Borrel en diner
- Badges inleveren a.u.b.

Zie ook: www.bsenc.nl

Branchevereniging
Sport en Cultuurtechniek

